

Федорович О. М.,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Національного університету оборони України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
Гаруст Ю. В.,
доктор юридичних наук, доцент

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ДБР ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В Україні існує багато різних структур, які займаються контролем будь-якої сфери діяльності країни. Кожен із них відповідає за свій напрямок. Відносно новою і незалежною контролюючою структурою є Державне бюро розслідувань, яке має основні завдання - це виявлення, запобігання, розслідування, розкриття та припинення кримінальних правопорушень вчинені в галузях Державної служби та безпеки країни загалом, у напрямку правоохоронної, судової та військової діяльності.

Державне бюро розслідувань (далі - ДБР) заснували понад 25 років тому, але удосконалення, корегування задач, відкриття нових напрямків та злагодженість роботи з іншими правоохоронними чи контролюючими органами триває і досі.

Одним із перших документів де визначались основні положення ДБР став Указ президента України від 24 квітня 1997 року № 371/97 “Про Національне бюро розслідування України”[1], яке передбачало зміцнення національної безпеки держави, забезпечення незалежного захисту конституційних прав та свободи людини, підвищення боротьби зі злочинністю, що давало змогу Національному бюро розслідувань стати центральним органом виконавчої влади, але все ж таки його функціональність була досить не зрозуміла та більш схожа до звичайних правоохоронних органів.

Після початку військової агресії росії щодо України з 2014 р., Україна ще більше почала розуміти важливість припинення та контролювання щодо питань корупції, налагодження державного механізму у всіх напрямках державної влади. Для цього був прийнятий Закон України “Про Державне бюро розслідувань” (№794-VIII від 12 листопада 2015 року) [2], яким було сформоване розмежування повноважень ДБР у сфері протидії злочинам, які були скоєнні вищими посадовими особами держави, правоохоронними органами, суддями та військовослужбовцями, що в подальшому повинно було запустити процес ліквідації в прокуратурі функцій досудового слідства та передача цих повноважень ДБР та Національному антикорупційному бюро України [3].

Навіть після прийняття законодавства про ДБР, функціональність зазначену в документах більше виконувало Національне антикорупційне бюро України.

Через те що, що в штаті бюро перебували здебільшого слідчі (але законом передбачалось оперативні підрозділи у складі ДБР), тому протягом 2018-2020 років ДБР здійснювало лише діяльність у виконанні завдань з розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, а основні завдання які передбачались: виявлення та запобігання злочинів - не виконувались.

16 травня 2019 р. було внесені зміни до Закону України № 2720-VIII, щодо удосконалення ДБР “Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення діяльності Державного бюро розслідувань” [4], в документі було визначено “оперуповноважений” в системі ДБР. З літа 2020 р. пройшовши конкурсний відбір на посаду “оперуповноважений” частково розпочали свою роботу оперативні підрозділи ДБР. З весни 2021 р. був завершений відбір та повністю укомплектований підрозділ [5]. Після чого почалась активна діяльність ДБР під час правового режиму воєнного стану.

Діяльність Державного бюро розслідувань (ДБР) під час правового режиму воєнного стану зазнає впливу багатьох факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Основні з них включають:

1. Зовнішні фактори:

- **Воєнна агресія та бойові дії:** інтенсивність бойових дій створює значне навантаження на правоохоронні органи, зокрема ДБР, у зв'язку зі збільшенням кількості злочинів, пов'язаних із військовими діями, зрадою, диверсіями, мародерством та іншим.

- **Особливості законодавства воєнного стану:** під час дії воєнного стану запроваджуються спеціальні правила, що стосуються обмеження прав громадян, посилення контролю за дотриманням законів, а також оперативного реагування на порушення. Це впливає на обсяг та методи роботи ДБР.

- **Міжнародний фактор:** співпраця з міжнародними організаціями та правозахисними інституціями стає більш інтенсивною, зокрема в контексті документування воєнних злочинів і співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.

2. Внутрішні фактори:

- **Зміна пріоритетів у роботі:** під час воєнного стану ключовими напрямками роботи ДБР стають:

- розслідування злочинів, пов'язаних із державною зрадою, шпигунством, колабораціонізмом.

- протидія військовим злочинам і корупції в оборонній сфері.

- **Матеріально-технічне забезпечення:** обмеженість ресурсів, викликана війною, може впливати на ефективність роботи, доступ до технологій і оперативне розслідування.

- **Кадрове забезпечення:** мобілізація працівників та загибель співробітників на війні створюють дефіцит кваліфікованих кадрів.

- **Безпека працівників:** робота у зонах бойових дій підвищує ризики для життя та здоров'я співробітників.

3. Соціальні та економічні фактори:

- **Соціальна напруга:** ускладнення соціально-економічної ситуації під час війни може сприяти зростанню кількості злочинів і суспільного невдоволення.

- **Психологічний стан населення:** війна впливає на моральний стан громадян і співробітників, що може позначатися на якості роботи.

4. Цифровізація та технології:

- посилення кіберзагроз вимагає від ДБР адаптації до нових викликів, зокрема в розслідуванні кіберзлочинів і захисті інформаційних систем.

5. Правова підтримка:

- **Адаптація до змін у законодавстві:** часті зміни нормативно-правової бази потребують від працівників ДБР оперативного вивчення та застосування нових норм.

Ці фактори впливають на всі аспекти діяльності ДБР і вимагають оперативної адаптації, підвищення професійної підготовки, зміцнення співпраці з іншими органами влади, а також інноваційного підходу до виконання завдань у складних умовах воєнного часу.

Висновки з аналізу факторів впливу на діяльність ДБР під час воєнного стану:

- **Пріоритетність адаптації до умов воєнного стану** - ДБР має концентрувати зусилля на розслідуванні злочинів, безпосередньо пов'язаних із воєнними діями, такими як державна зрада, колабораціонізм, військові злочини та корупція в оборонній сфері.

- **Посилення матеріально-технічного забезпечення** - для ефективного виконання завдань у складних умовах необхідно забезпечити працівників сучасними засобами зв'язку, обладнанням для розслідувань та засобами захисту.

- **Зміцнення кадрового потенціалу** - необхідно розробити програми професійної перепідготовки, психологічної підтримки та мотивації працівників, щоб зменшити вплив кадрових втрат і забезпечити стабільність роботи.

- **Оперативна взаємодія з іншими органами** - важливим є посилення координації з іншими правоохоронними, військовими та міжнародними організаціями для обміну інформацією та розв'язання комплексних питань.

- **Адаптація до нових викликів** - ДБР має інтегрувати новітні технології та цифрові інструменти для розслідування, зокрема у сфері кіберзлочинів і документування воєнних злочинів.

- **Посилення нормативної бази** - необхідно вдосконалити правові механізми, які регулюють діяльність ДБР у період воєнного стану, зокрема щодо збору доказів і процесуальних дій у зоні бойових дій.

- **Забезпечення безпеки співробітників** - робота в зонах підвищеного ризику потребує розробки додаткових заходів безпеки для співробітників, включаючи страхування життя, психологічну підтримку та забезпечення засобів захисту.

- **Акцент на прозорість і довіру громадськості** - в умовах соціальної напруги важливо демонструвати ефективність і чесність роботи ДБР для збереження довіри населення.

• **Співпраця з міжнародними інституціями** - ДБР має активізувати взаємодію з міжнародними організаціями для залучення досвіду, ресурсів та підтримки у розслідуванні воєнних злочинів.

ДБР, працюючи в умовах воєнного стану, має діяти швидко, злагоджено та інноваційно, орієнтуючись на нові виклики, які вимагають адаптації внутрішніх процесів, зміцнення співпраці з іншими структурами та підвищення професійного рівня. Це забезпечить ефективну роботу органу навіть в умовах значного навантаження.

Список використаних джерел:

1. Про Національне бюро розслідувань України: Указ Президента України від 24.04.1997 № 371/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078/98#Text> (дата доступу: 26.01.2025).
2. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата доступу: 26.01.2025).
3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата доступу: 26.01.2025).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення діяльності Державного бюро розслідування: Закон України від 16.05.2019 № 2720-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t192720?an=1> (дата доступу: 26.01.2025).
5. Державне бюро розслідувань. Офіційний веб-сайт. URL: <https://dbr.gov.ua/reports> (дата доступу: 26.01.2025).